EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 12 19
COM(2024) 593 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Aštuntoji metinė Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės įgyvendinimo ataskaita

Turinys

1. Įvadas 0
1.1. Turkija ir pabėgėlių krizė 1
1.2. ES reagavimas į krizę ir Priemonės nustatymas 3
2. Priemonės veikimas 3
3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis 4
4. Priemonės įgyvendinimas 6
5. Stebėsena, vertinimas ir auditas 13
6. Komunikacija ir matomumas 13
7. Išvados ir tolesni veiksmai 14

1. Įvadas

Pagal 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimo dėl Sąjungos ir valstybių narių veiksmų derinimo taikant koordinavimo mechanizmą[1] (toliau – Sprendimas) 8 straipsnio 1 dalį, Komisija privalo reguliariai informuoti Europos Parlamentą ir Tarybą apie Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės (toliau – Priemonė) įgyvendinimą. Pagal sprendimo 8 straipsnio 2 dalį, Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai kasmet privalo teikti Priemonės įgyvendinimo ataskaitą. Pirmoji metinė Priemonės įgyvendinimo ataskaita paskelbta 2017 m. kovo mėn.[2] Visas metines ataskaitas galima rasti Pabėgėlių rėmimo priemonės interneto svetainėje. Šios ataskaitos duomenų rinkimo galutinis terminas yra 2024 m. vasario mėn.

1.1. Turkija ir pabėgėlių krizė

Turkija dėl savo geografinės padėties yra svarbi pabėgėlių ir migrantų priėmimo ir tranzito šalis. Turkijos vyriausybės pateiktais duomenimis, 2024 m. sausio mėn. šalyje buvo 3 199 927 sirai, kuriems suteikta laikinoji apsauga, ir daugiau kaip 300 000 registruotų pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų, daugiausia iš Afganistano, Irako, Irano ir Somalio[3] [4]. Šis labai didelis žmonių skaičius turėjo didelį poveikį priimančiosioms bendruomenėms. Užsitęsęs Sirijos pabėgėlių buvimas šalyje dėl priverstinio perkėlimo ir neteisėtai iš Afganistano į Turkiją atvykstančių asmenų skaičiaus didėjimas lemia vis daugiau iššūkių pabėgėlių, migrantų ir priimančiųjų bendruomenių socialinei sanglaudai. Be to, nemažėja spaudimas Turkijos ir Irano pasienyje.

Turkija toliau deda labai dideles pastangas pabėgėlių bei migrantų priėmimo ir jų poreikių tenkinimo srityje ir pakartojo esanti įsipareigojusi įgyvendinti 2016 m. kovo 18 d. ES ir Turkijos pareiškimą[5] (toliau – Pareiškimas). ES ir Turkijos pareiškimas ir toliau davė konkrečių rezultatų 2023 m. Į Italiją ir vyriausybės kontroliuojamą Kipro teritoriją atvykstančių asmenų skaičius gerokai sumažėjo, tačiau neteisėtai į Graikiją atvykstančių asmenų srautas išaugo (ypač jūrų maršrutu), nors jų skaičius vis dar mažesnis nei iki Pareiškimo[6].

[1] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimas C(2015) 9500 dėl Sąjungos ir valstybių narių veiksmų derinimo taikant koordinavimo mechanizmą – pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę su pakeitimais, padarytais 2016 m. vasario 10 d. Komisijos sprendimu C(2016) 855.

[2] 9dc8736f-c734-48be-8678-aca919a6a1bf_en (europa.eu)

[3] https://en.goc.gov.tr/irregular-migration

[4] Turkijos prieglobsčio sistemos ypatybė yra susijusi su tuo, kad šalis 1951 m. Ženevos konvencijos 1967 m. Niujorko protokolą pasirašė su išlyga. Tai reiškia, kad didžioji dauguma pabėgėlių Turkijoje negali prašyti suteikti visateisį pabėgėlio statusą ir gali siekti tik sąlyginio pabėgėlio statuso; jei jis suteikiamas, būti šalyje leidžiama iki tol, kol pripažintas pabėgėlis perkeliamas į trečiąją šalį.

[5] http://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/

[6] 2023 m. sausio–spalio mėn. iš Turkijos į ES atvyko 39 619 neteisėtų migrantų, palyginti su 34 459 tuo pačiu laikotarpiu 2022 m., t. y. 15 proc. daugiau. Jūrų maršrutu į Italiją neteisėtų migrantų atvyksta gerokai (63 proc.) mažiau. Tačiau iš viso 2023 m. neteisėtai jūra į Graikiją atvykstančių asmenų skaičius, palyginti su 2022 m., išaugo daugiau nei triskart (210 proc.). Sausumos transportu į Graikiją atvykstančių asmenų skaičius taip pat

Pagal Pareiškimą toliau buvo įgyvendinama perkėlimo į ES programa „vienas už vieną“. Nuo 2016 m. balandžio mėn. iki 2024 m. sausio mėn. iš Turkijos į ES buvo perkelta beveik 41 000 Sirijos pabėgėlių. Vadovaujantis Pareiškimu, nuo 2016 m. iš Graikijos salų į Turkiją buvo grąžinta 2 140 migrantų. Kadangi Turkijos valdžios institucijos neatšaukė savo 2020 m. kovo mėn. sprendimo dėl COVID-19 pandemijos sustabdyti grąžinimo operacijas pagal Pareiškimą, nuo to laiko jokios grąžinimo operacijos nevykdomos, nepaisant pakartotinių Europos Komisijos ir Graikijos valdžios institucijų prašymų.

2020 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryba susitarė pradėti įgyvendinti pozityvią ES ir Turkijos darbotvarkę. Nustatytos keturios prioritetinės sritys: i) muitų sąjungos veikimo gerinimo ir diskusijų dėl jos modernizavimo atnaujinimo; ii) migracijos ir paramos pabėgėliams; iii) aukšto lygio dialogo; iv) žmonių tarpusavio ryšių ir judumo. 2021 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba pakartojo, kad ES, nors ir pasilieka galimybę proceso nebetęsti, tebėra pasirengusi laipsniškai ir proporcingai bendradarbiauti su Turkija, kad būtų sustiprintas bendradarbiavimas keliose bendro intereso srityse, jei bus laikomasi nustatytų sąlygų, išdėstytų 2021 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadose ir ankstesnėse Europos Vadovų Tarybos išvadose. 2023 m. lapkričio 29 d. paskelbtu bendru komunikatu sureaguota į 2023 m. birželio 29–30 d. Europos Vadovų Tarybos raginimą vyriausiajam įgaliotiniui ir Komisijai pateikti ataskaitą apie ES ir Turkijos santykių būklę. Komunikate pateikta keletas pasiūlymų, kaip suaktyvinti dvišalius santykius, be kita ko, migracijos valdymo ir finansinės paramos pabėgėliams bei priimančiosioms bendruomenėms srityse. 2021 m. spalio mėn. Ankaroje surengtas ES ir Turkijos aukšto lygio dialogas migracijos ir saugumo klausimais; kitas dialogo susitikimas įvyks 2023 m. lapkričio mėn. Briuselyje. 2023 m. spalio 18 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Europos Vadovų Tarybos gairėmis, pristatė rytinės Vidužemio jūros regiono dalies veiksmų planą[7], kuriame daugiausia dėmesio skiriama migracijos valdymo gerinimui bendradarbiaujant su pagrindinėmis kilmės ir tranzito šalimis, įskaitant Turkiją.

<u>Žemės drebėjimai Turkijoje ir Sirijoje 2023 m. vasario mėn.</u>

Vasario 6 d. Turkiją sukrėtė stipriausi žemės drebėjimai regione per daugiau kaip 100 metų; žuvo ir buvo sužeista daug žmonių, padaryta labai didelė materialinė žala. Po žemės drebėjimų ES greitai suteikė pagalbą ir kovo 20 d. Briuselyje surengė paramos teikėjų konferenciją, kad sutelktų tarptautinės bendruomenės lėšų Turkijos ir Sirijos žmonėms paremti; iš viso buvo įsipareigota skirti 7 mlrd. EUR (tarp šios paramos gavėjų – 1,7 mln. pabėgėlių nukentėjusiose vietovėse). Remdamasi po žemės drebėjimo ES prisiimtu įsipareigojimu, Komisija 2023 m. gruodžio 20 d. priėmė du finansavimo sprendimus, kuriais iš viso sutelkta 355,6 mln. EUR iš 3 mlrd. EUR papildomos suderintos paramos pabėgėliams 2021–2023 m. (žr. toliau pateiktą intarpą).

Pirmąja 115,6 mln. EUR priemone siekiama stiprinti sveikatos ir švietimo infrastruktūrą, kad nuo žemės drebėjimų nukentėjusiems pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms būtų

padidėjo 7 proc. Kartu 2023 m. sausio–rugsėjo mėn. per žaliąją liniją į Kiprą atvykstančių asmenų skaičius sumažėjo 42 proc., palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2022 m.

[7] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6014

sudarytos geresnės sąlygos. Šiuo tikslu bus pastatyta ne mažiau kaip 20 švietimo infrastruktūros objektų ir 20 pirminės sveikatos centrų. Antrąja 240 mln. EUR vertės priemone siekiama didinti socialinę ir ekonominę paramą, skatinti socialinę sanglaudą ir remti infrastruktūros plėtrą Turkijoje.

1.2. ES reagavimas į krizę ir Priemonės nustatymas

Reaguodama į ES valstybių narių raginimą skirti daugiau papildomų lėšų pabėgėliams Turkijoje remti, Komisija 2015 m. lapkričio 24 d. savo sprendimu, vėliau iš dalies pakeistu 2016 m. vasario 10 d.[8] ir 2018 m. kovo 14 d. ir liepos 24 d., nustatė Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę. Priemonė – tai mechanizmas, kuriuo koordinuojamas tiek ES biudžete numatytų lėšų, tiek papildomų valstybių narių įnašų, į ES biudžetą įtrauktų kaip išorės asignuotosios pajamos, telkimo procesas. Valstybės narės politiškai įsipareigojo teikti nacionalinius įnašus pagal ES valstybių narių ir Europos Komisijos bendrą susitarimą, priimtą 2016 m. vasario 3 d. ir atnaujintą susitarus dėl antrosios Priemonės dalies[9]. Bendruoju susitarimu taip pat nustatyta sąlygų sistema.

2016 m. kovo 18 d. ES valstybių narių ir Turkijos vadovai dar kartą patvirtino įsipareigojimą įgyvendinti bendrą veiksmų planą ir susitarė dėl papildomų priemonių, kad labiau sutvirtintų Turkijos ir ES ryšius ir siektų migracijos krizės sprendimo[10]. Turkija ir ES pripažino, kad reikia imtis papildomų skubių ir ryžtingų pastangų. Konkrečiau tariant, ES ir Turkijos pareiškime raginama suardyti neteisėtu žmonių gabenimu besiverčiančių asmenų verslo modelį ir suteikti gyvybe rizikuojantiems migrantams alternatyvą, kad būtų nutraukta neteisėta migracija iš Turkijos į ES, taip pat paspartinti Priemonės įgyvendinimą.

Pirmajai Priemonės daliai (2016–2017) iš viso skirta 3 mlrd. EUR[11], antrajai daliai (2018–2019) papildomai skirta 3 mlrd. EUR, o bendra Priemonės lėšų suma siekė 6 mlrd. EUR. Po šio posėdžio Komisija netrukus sudarė sutartis dėl pirmųjų projektų. Iki 2020 m. gruodžio 31 d. Komisija sudarė sutartis dėl visų Priemonės veiklos asignavimų; iki 2023 m. pabaigos buvo išmokėta daugiau kaip 5,3 mlrd. EUR.

2. Priemonės veikimas

Priemonė yra koordinavimo mechanizmas, kuriuo naudojantis galima greitai, veiksmingai ir efektyviai telkti ES pagalbą pabėgėliams Turkijoje, užtikrinant patikimą finansų valdymą. Priemone užtikrinamas optimalus esamų ES finansavimo priemonių (pavyzdžiui,

[8] https://home-affairs.ec.europa.eu/news/eu-action-plan-eastern-mediterranean-migration-2023-10-18_lt
[9] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf
[10] http://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/
[11] Šie 3 mlrd. EUR – tai suma, kuri papildė 345 mln. EUR, kuriuos prieš Priemonės įgyvendinimo pradžią Komisija Turkijai jau skyrė reaguodama į Sirijos pabėgėlių krizę, be to, ta suma papildė valstybių narių teikiamą dvišalę pagalbą.

humanitarinės pagalbos ir (arba) paramos vystymuisi) sutelkimas, siekiant visapusiškai ir suderintai patenkinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių poreikius[12].

Priemonės iniciatyvinis komitetas teikia strategines gaires dėl prioritetų, remtinų veiksmų rūšių, skirtinų sumų ir sutelktinų finansavimo priemonių, taip pat, kai tinkama, dėl sąlygų, susijusių su Turkijos įsipareigojimų pagal 2015 m. lapkričio 29 d. ES ir Turkijos bendrą veiksmų planą (toliau – Bendras veiksmų planas) [13]vykdymu. 2023 m., aštuntaisiais Priemonės įgyvendinimo metais, surengtas vienas iniciatyvinio komiteto posėdis (liepos 5 d.).

Svarbūs aspektai – Priemonės projektų tvarumas ir bendra Turkijos institucijų atsakomybė. Prioritetinės pagalbos sritys nustatytos remiantis išsamiu ir nepriklausomu poreikių vertinimu, kuris buvo atnaujintas 2018 m.

Priemone koordinuojamas finansavimas, skiriamas pagal šias išorės finansavimo priemones[14]: i) humanitarinę pagalbą; ii) Europos kaimynystės priemonę; iii) vystomojo bendradarbiavimo priemonę; iv) Pasirengimo narystei paramos priemonę (PNPP); v) priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos. ES biudžeto lėšomis finansuojamos priemonės įgyvendinamos laikantis ES finansinių taisyklių ir reglamentų, taikomų tiek tiesioginiam, tiek netiesioginiam valdymui. Pagalbos įgyvendinimas priklausys nuo to, ar Turkija griežtai laikysis Bendro veiksmų plano ir Pareiškimo įpareigojimų.

3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis

Bendras Priemone koordinuojamas į dvi dalis padalytas biudžetas – 6 mlrd. EUR. Projektai pagal pirmąją ir antrąją dalis turi būti įvykdyti ne vėliau kaip iki 2025 m. vidurio (daug pirmosios dalies projektų jau užbaigta; daugumą projektų numatoma baigti anksčiau laiko). Pagal 2016 m. 1,6 mlrd. EUR vertės Specialiąją priemonę vykdomų projektų įgyvendinimo laikotarpis dėl COVID-19 pandemijos buvo išimties tvarka pratęstas, kad būtų įmanoma pasiekti deklaruotus visų projektų tikslus.

Pirmajai daliai skirta 3 mlrd. EUR, iš jų 1 mlrd. EUR skirtas iš ES biudžeto, o 2 mlrd. EUR dvišaliais įnašais skyrė valstybės narės. Antrąją dalį taip pat sudarė 3 mlrd. EUR – 2 mlrd. EUR skirta iš ES biudžeto, o 1 mlrd. EUR skyrė valstybės narės[15].

Kalbant apie ES biudžeto lėšas, iš 1 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų, skirtų 2016–2017 m., 2016 m. buvo sutelkta 250 mln. EUR, o 2017 m. – 750 mln. EUR. Iš 2 mlrd. EUR ES

[12] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 2 straipsnis „Priemonės tikslai“.

[13] Žr. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 su pakeitimais, padarytais Komisijos sprendimu C(2016) 855, 5 straipsnio 1 dalį.

[14] Europos kaimynystės priemonės ir vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės įnašai buvo atitinkamai perduoti Pasirengimo narystei paramos priemonei bei ES patikos fondui ir pagal šias priemones panaudoti. Iš esmės visi įnašai į Priemonės biudžetą, skirti ES regioniniam patikos fondui, sukurtam reaguojant į Sirijos krizę (iš PNPP ir mažesniu mastu iš vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės), buvo panaudoti nehumanitarinei pagalbai teikti.

[15] https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/

biudžeto lėšų, skirtų 2018–2019 m., 2018 m. buvo sutelkta 550 mln. EUR, o likusi suma – 2019 m.

Kalbant apie valstybių narių įnašus, 2016 m. valstybės narės Priemonės pirmajai daliai skyrė 677 mln. EUR, 2017 m. – 847 mln. EUR, 2018 m. – 396 mln. EUR, o 2019 m. – 80 mln. EUR. Antrajai daliai 2018 m. valstybės narės skyrė 68 mln. EUR, 2019 m. – 202 mln. EUR, 2020 m. – 265 mln. EUR, 2021 m. – 166 mln. EUR, 2022 m. – 165 mln. EUR, o 2023 m. – paskutinius mokėjimus (134 mln. EUR). Valstybių narių įnašai, kaip išorės asignuotosios pajamos[16], buvo tiesiogiai pervesti į ES biudžetą ir priskirti Pasirengimo narystei paramos priemonės ir humanitarinės pagalbos biudžeto eilutėms.

Valstybių narių įnašų *į* Priemonės biudžetą mokėjimo rodiklis iš esmės ir toliau atitinka *iš* Priemonės mokamų išmokų, kurioms tie įnašai naudojami, rodiklį.

Pagal Priemonės humanitarinės pagalbos komponentą 19,5 mln. EUR suma atidėta kaip rezervas, kad būtų galima finansuoti 2019 m. naujų pabėgėlių iš Sirijos antplūdžio valdymo priemones. Kadangi rezervas nebuvo panaudotas, sutartis dėl šios sumos buvo sudaryta 2020 m., kad iš jos būtų padengti sveikatos priežiūros ir apsaugos veiksmai, taip užbaigiant antrosios dalies programavimą.

Iki 2020 m. gruodžio 31 d. Komisija buvo sudariusi sutartis dėl visų Priemonės veiklos asignacijų. Iš bendros 6 mlrd. EUR sumos iki 2023 m. pabaigos išmokėta šiek tiek daugiau kaip 5,3 mlrd. EUR.

Papildoma ES parama pabėgėliams Turkijoje, nepatenkanti į Priemonės taikymo sritį

2020 m. Komisija papildomai skyrė 535 mln. EUR humanitariniams veiksmams Turkijoje remti ne pagal Priemonę. Teikiant šią pagalbą pabėgėliams daugiausia dėmesio buvo skiriama pagrindiniams poreikiams, apsaugai, švietimui ir sveikatos priežiūrai, dėl visos jos buvo sudarytos sutartys ir ji buvo išmokėta.

Ši tendencija nepakito ir 2021 m. Atsižvelgdama į tų metų birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadas, Komisija 2021–2023 m. pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms Turkijoje sutelkė dar 3 mlrd. EUR. Šiuo finansavimu siekiama užtikrinti, kad pagrindiniai Priemonės intervenciniai veiksmai būtų tęsiami prioritetinėse humanitarinės pagalbos, pagrindinių poreikių, švietimo ir sveikatos, taip pat migracijos valdymo ir sienų kontrolės srityse. Į jį taip pat įtraukta 150 mln. EUR pagal Migracijos ir vidaus reikalų GD priemones, visų pirma ES valstybių narių vykdomam perkėlimui iš Turkijos remti, o taip pat migracijos

[16] Išorės pajamos pagal 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių ir kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 (OL L 298, 2012 10 26, p. 1) 21 straipsnio 2 dalies b punktą (įnašams, atliktiems 2016 m. ir iki 2018 m. rugpjūčio 1 d.) ir pagal 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių 21 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunktį, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018 7 30, p. 1).

valdymui, sienų valdymui ir kovai su neteisėtu žmonių gabenimu remti. Be to, į jį įtraukta 14,4 mln. EUR pagal 2024 m. spalio mėn. priimtą paramos priemonę.

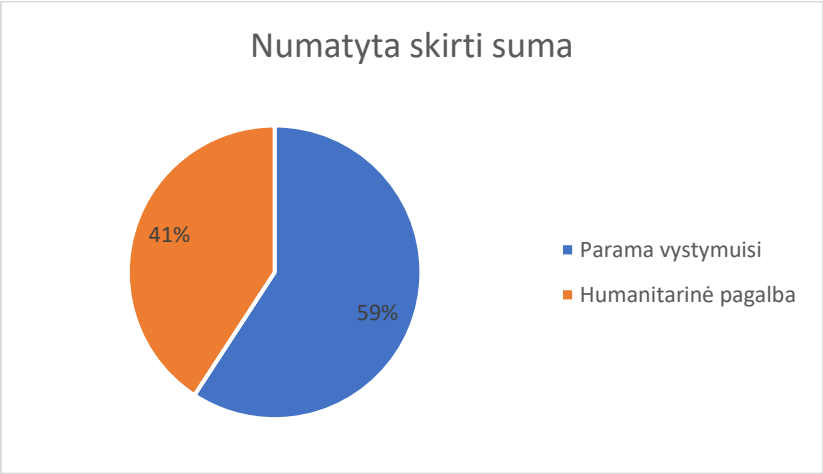
2024 m. vasario mėn. Europos Vadovų Taryba nusprendė skirti dar 2 mlrd. EUR veiksmingam bendradarbiavimui migracijos srityje išlaikyti, įskaitant paramą Sirijos pabėgėliams Turkijoje iki 2027 m. Be to, 2024 m. Komisija skyrė 520 mln. EUR, kad užtikrintų paramos tęstinumą, ir 480 mln. EUR, perkeltų iš 2025 metams numatytos pagalbos pabėgėliams.

Bendra pabėgėliams Turkijoje nuo 2011 m. skirta ES parama siekia 12,5 mlrd. EUR. Tai apima 2011–2016 m. sutelktą 345 mln. EUR paramą pabėgėliams, 6 mlrd. EUR sumą pagal Priemonę, 535 mln. EUR tarpinį finansavimą 2020 m. ir 3 mlrd. EUR papildomą finansavimą 2021–2023 m., taip pat 520 mln. EUR 2024 m. ir dar 2 mlrd. EUR iki 2027 m.

4. Priemonės įgyvendinimas

Priemonė įgyvendinama kaip humanitarinė pagalba ir parama vystymuisi. Pagal pirmąją dalį atitinkamiems komponentams skirta maždaug 1,4 ir 1,6 mlrd. EUR. Kadangi Sirijos krizė užsitęsė, pagal antrąją dalį vykdomais intervenciniais veiksmais daugiausia dėmesio buvo skiriama socialinės ir ekonominės paramos veiklai ir pragyvenimo galimybių kūrimui. Pagal antrąją dalį 1,04 mlrd. EUR skirta humanitarinei pagalbai, o 1,9 mlrd. EUR – paramai vystymuisi[17].

Toliau nurodyta, kaip paskirstytos visos Priemonės humanitarinės pagalbos ir paramos vystymuisi lėšos.

Išsami informacija pateikiama internetinėje projektų lentelėje[18].

Pagal Priemonę teikiama pagalba grindžiama projektais. Išmokos priklauso nuo pažangos, padarytos vykdant Priemonės intervencinius veiksmus.

[17] Likusi 60 mln. EUR suma skirta administracinei ir operatyvinei pagalbai, kuri teikiama Priemonės įgyvendinimo reikmėms.

[18] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_lt

Ypatingas dėmesys skiriamas pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams iš kitų šalių nei Sirija. Įgyvendinant Priemonės intervencinius veiksmus, visada siekiama įtraukti pabėgėlius priimančias vietos bendruomenes.

Pagal Priemonę teikiama **humanitarinė pagalba** pažeidžiamiausiems pabėgėliams, skiriant pakankamą paramą pagrindiniams poreikiams patenkinti ir apsaugai užtikrinti. Be to, paslaugų teikimo spragos šalinamos pasitelkiant specializuotas sveikatos priežiūros ir švietimo srities agentūras ir partnerius, vykdančius veiklą ekstremaliųjų situacijų atvejais. ES teikiama humanitarinė pagalba grindžiama 2007 m. Europos konsensusu dėl humanitarinės pagalbos[19], kuriame nustatyta, kad ES, kaip humanitarinės pagalbos teikėja, laikosi humanitarinių žmoniškumo, neutralumo, nešališkumo ir nepriklausomumo principų, kaip nurodyta SESV 214 straipsnyje ir Reglamente (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos[20,21].

Pasitelkus 21 partnerį, pagal Priemonės pirmosios ir antrosios dalies humanitarinį komponentą iš viso įgyvendinti 65 projektai. Įgyvendinant šiuos projektus atsižvelgiama į pagrindinius Turkijoje esančių pažeidžiamiausių pabėgėlių poreikius, užtikrinama jų apsauga, švietimas ir sveikatos priežiūra. Įgyvendinant pirmąją dalį humanitarinei pagalbai skirta ir sutartimis patvirtinta apie 1,4 mlrd. EUR, o išmokėta – 1,3 mlrd. EUR; įgyvendinant antrąją dalį sutartimis patvirtinta 1,04 mlrd. EUR, o iki 2023 m. sausio 31 d. išmokėta 1,035 mln. EUR.

Parama vystymuisi padeda tenkinti ilgalaikius pabėgėlių poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra, švietimu ir socialiniu bei ekonominiu vystymusi, visų pirma su viešųjų paslaugų prieinamumu ir pragyvenimo galimybėmis, taip pat su savivaldybių infrastruktūra. Be to, teikiant paramą vystymuisi daug dėmesio skiriama pažeidžiamoms grupėms ir į intervencinius veiksmus integruojamas lyčių aspektas, pavyzdžiui, tokie klausimai kaip moterų ir mergaičių apsauga nuo seksualinio smurto ir smurto dėl lyties, taip pat galimybių naudotis lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugomis didinimas.

Pagal Priemonės vystymosi komponentą toliau buvo daroma didelė pažanga įgyvendinant 26 projektus, dėl kurių sudarytos sutartys pagal pirmąją dalį. Penkiolikai iš šių projektų įgyvendinti iš Europos Sąjungos regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, iš viso skirta 293 mln. EUR kartu su asignavimu, administruojamu tiesiogiai pagal Pasirengimo narystei paramos priemonę[22].

[19] Tarybos ir valstybių narių vyriausybių atstovų bendras pareiškimas.

[20] 1996 m. birželio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos.

[21] Europos Komisijos teikiama humanitarinė pagalba grindžiama metiniais konkrečioms šalims skirtais humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planais. Komisijos ir jos partnerių bendradarbiavimo humanitarinės pagalbos srityje sistema yra nustatyta Komisijos finansiniais ir administraciniais pagrindų susitarimais su tarptautinėmis organizacijomis ir partnerystės pagrindų susitarimais su nevyriausybinėmis organizacijomis.

[22] Pagal Priemonę PNPP lėšos administruojamos laikantis Finansinio reglamento antros dalies IV antraštinės dalies taisyklių dėl išorės veiksmų ir paties reglamento taikymo taisyklių.

Iš visos 3,5 mlrd. EUR sumos, kuri paramai vystymuisi skirta pagal abi Priemonės dalis, įgyvendinantiesiems partneriams išmokėta beveik 2,9 mlrd. EUR[23]. Pagal Priemonės vystymosi komponentą sudaryta 17 sutarčių.

2023 m. Priemonės įgyvendinimui įtakos turėjo labai didelė infliacija Turkijoje ir su valiutos kursu susiję iššūkiai. Dėl to teko sumažinti kai kurių projektų apimtį, o dėl to pastatyta mažiau infrastruktūros objektų.

Priemonės intervenciniai veiksmai kiekvienoje prioritetinėje srityje

Pažanga, pasiekta kiekvienoje prioritetinėje srityje teikiant pagalbą, finansuojamą pagal abi Priemonės dalis, pristatoma dukart per metus teikiamose Priemonės stebėsenos ataskaitose[24].

Teikiant pagalbą pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms pasiekta reikšmingų laimėjimų toliau nurodytose prioritetinėse srityse.

Švietimas

Švietimo paramai pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso skirta 2 mlrd. EUR.

Pagal Priemonės humanitarinį komponentą švietimui skirta daugiau kaip 181 mln. EUR. Pagal Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programą (CCTE) remiamas pabėgėlių vaikų priėmimas į mokyklas ir mokyklų lankymas, kas mėnesį pabėgėlių šeimoms skiriant išmokas su sąlyga, kad moksleiviai reguliariai lankys mokyklą. CCTE programos grynųjų pinigų komponentas buvo finansuojamas pagal humanitarinę paprogramę iki 2022 m. spalio mėn., o pajėgumų rėmimo veikla, kuria siekiama sklandaus perėjimo, buvo tęsiama iki 2022 m. gruodžio mėn. 2022 m. spalio mėn. ši programa buvo perkelta į vystymosi komponentą. 2023 m. pagal CCTE VI programą pinigai buvo toliau reguliariai pervedami maždaug 500 000 vaikų šeimoms, kad vaikai galėtų lankyti mokyklą.

2023 m. sausio mėn. Nacionalinio švietimo ministerija baigė įgyvendinti Priemonės pavyzdinę 400 mln. EUR tiesioginę dotaciją (pagal programą *Įtraukaus vaikų švietimo Turkijos švietimo sistemoje skatinimas* (PIKTES II)[25]). Po to pradėtas įgyvendinti naujas projektas PIKTES+[26], kurio bendras biudžetas – 300 mln. EUR ir kuris finansuojamas kaip papildoma pagalba pabėgėliams Turkijoje.

Švietimo srityje bendras tikslas ir toliau buvo visų pabėgėlių vaikų integravimas į oficialią Turkijos sistemą, įtraukiant mokyklos nelankančius vaikus ir kuriant saugius mokymosi būdus, taip pat gerinant mokymosi rezultatus. 2023 m. rugsėjo mėn. duomenimis, 2023–2024 akademiniais metais į formaliojo švietimo sistemą (įskaitant ikimokyklinį ugdymą) buvo

[23] Į šią sumą taip pat įskaičiuotos išmokos pagal ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, įgyvendinamus projektus, kuriems dar neskirta lėšų iš ES biudžeto.
[24] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_lt
[25] *Sirijos vaikų integracijos į Turkijos švietimo sistemą II skatinimas* (PIKTES II).
[26] *Įtraukaus vaikų švietimo Turkijos švietimo sistemoje skatinimas* (PIKTES+).

įtraukta beveik 750 000 pabėgėlių vaikų 29 tankiausiai pabėgėlių apgyvendintose provincijose, kurioms taikoma programa PIKTES+.

Pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių studentų, gaunančių pagal Priemonę remiamas stipendijas lankyti techninio ir profesinio mokymo (TVET) arba aukštojo mokslo įstaigas, skaičius siekia 29 049. Dauguma šių studentų buvo pabėgėliai. Buvo išlaikyta lyčių pusiausvyra.

Pagal Priemonę buvo toliau remiama švietimo infrastruktūros plėtra ir sumažintas mokyklų perpildymas. Padaryta didelė pažanga, susijusi su tuo, kiek švietimo infrastruktūros objektų modernizuota ir užbaigta statyti. Svarbus modernizavimo rezultatas – pradinėse ir vidurinėse mokyklose įrengta 8 700 išmaniųjų lentų. Iki šiol naudojant Priemonės paramą modernizuota daugiau kaip 12 000 infrastruktūros objektų.

Be to, pagal projektus „Švietimas visiems krizės metu“ ir „Švietimo infrastruktūra atsparumui didinti“ buvo pastatytos 175 mokyklos ir pradėtos teikti švietimo paslaugos. 50 mokyklų elektros energiją gauna iš saulės baterijų plokščių, įrengtų ant mokyklų stogų, o 41 mokykloje buvo įgyvendintos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės.

2023 m. ES skyrė 65,6 mln. EUR, kad padėtų atkurti švietimo infrastruktūrą Turkijoje, visų pirma po 2023 m. vasario mėn. žemės drebėjimų. Panaudojant šį finansavimą ketinama pastatyti ne mažiau kaip 20 papildomų švietimo infrastruktūros objektų, taip siekiant pagerinti tiek pabėgėlių, tiek priimančiųjų bendruomenių galimybes gauti išsilavinimą. Dviem dotacijų projektais, kurių bendra vertė – 20 mln. EUR, teikiamos stipendijos ir susijusios paslaugos studentams pabėgėliams ir pirmosios arba antrosios pakopos studijų studentams iš priimančiųjų bendruomenių. Projektai pradėti 2023 m. sausio mėn. ir turėtų būti įgyvendinami trejus metus.

Apsauga

Apsaugai pagal Priemonę paremti ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso buvo skirta 326 mln. EUR, daugiausia per humanitarinio komponento projektus.

Pagal Priemonės humanitarinį komponentą remiamas pabėgėlių registravimas ir tikrinimas siekiant legalizuoti jų statusą Turkijoje ir padėti jiems gauti paslaugas. Visų pirma paremtos Turkijos migracijos valdymo institucijos pastangos registracijos srityje ir sustiprinti jos instituciniai ir techniniai pajėgumai. Kartu su atskirais intervenciniais apsaugos veiksmais, kuriais siekiama užpildyti spragas ir reaguoti į konkrečius poreikius ir asmenų, kuriems kyla pavojus, aplinkybes, apsauga taip pat integruota į kitus humanitarinio atsako strategijos ramsčius (pagrindinių poreikių, sveikatos priežiūros, švietimo). Bendras tikslas – geriau spręsti pabėgėlių pažeidžiamumo problemą, įteisinti jų statusą ir susieti juos su platesniu viešųjų ir JT / NVO paslaugų tinklu. Ataskaitiniu laikotarpiu parama ir toliau buvo orientuojama į pažeidžiamiausias grupes (pvz., sezoninius žemės ūkio darbuotojus migrantus, pagrindines pabėgėlių grupes ir t. t.). Be to, įgyvendinant ES patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, lėšomis finansuojamus projektus buvo remiami bendruomenių centrai, kurie priima pabėgėlius ir imasi veiksmų, kad pažeidžiami pabėgėliai pradėtų gauti tinkamas paslaugas.

Pagal Priemonės vystymosi komponentą 2020 m. pabaigoje buvo sudaryta sutartis dėl tiesioginės 20 mln. EUR dotacijos Šeimos, darbo ir socialinių paslaugų ministerijai; veiksmai buvo tęsiami toliau. Projektu siekiama pagerinti prevencijos ir apsaugos socialinių paslaugų teikimą pažeidžiamiausiems pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms. Žemės drebėjimai padarė didelį neigiamą poveikį ir paslaugos buvo perkeltos į laikinus padalinius. Šeimos ir socialinių paslaugų ministerija daugiausia dėmesio skyrė nuo žemės drebėjimo nukentėjusiems regionams ir turėjo atidėti šių veiksmų gebėjimų stiprinimo veiklą.

Sveikata

Sveikatos priežiūros paramai pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso skirta 1 mlrd. EUR.

Pagrindinis Priemonės paramos ramstis – sveikatos priežiūros paslaugų teikėjams skirta švietimo programa SIHHAT[27]; tai projektas, finansuotas trimis asignavimais iš eilės: 300 mln. EUR 2016 m., 210 mln. EUR 2020 m. ir 210 mln. EUR 2023 m. Pagal SIHHAT remiamos Turkijos sveikatos apsaugos ministerijos pastangos visiems pabėgėliams užtikrinti galimybę nemokamai ir vienodomis sąlygomis naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. 32 provincijose iš viso veikia 190 migrantų sveikatos priežiūros centrų, o ES remiamose įstaigose dirba apie 4 000 sveikatos priežiūros darbuotojų; 75 proc. iš jų yra sirų kilmės. Dėl žemės drebėjimų prarasta nemažai sveikatos priežiūros darbuotojų ir buvo apgadinta 17 centrų; jų paslaugos perkeltos į laikinus sveikatos priežiūros padalinius. Programos SIHHAT II įgyvendinimas baigtas 2024 m. pradžioje. SIHHAT III užtikrina, kad būtų toliau teikiamos pabėgėlių sveikatos priežiūros paslaugos – tam skirta papildoma 210 mln. EUR ES parama.

Dvi pagal Priemonę finansuojamos ligoninės – Dertjelio / Chatajaus ir Kiliso – veikia visu pajėgumu nuo 2022 m. ir teikia pagrindines sveikatos priežiūros paslaugas po 2023 m. žemės drebėjimų, kai abiejų ligoninių pajėgumai buvo padidinti iki 400 lovų. Be to, programą SIHHAT papildo kiti veiksmai: pagal Priemonę statomi ir renovuojami migrantų sveikatos priežiūros centrai, perkami motinystės ir higienos reikmenų rinkiniai ir renovuojami fizioterapijos skyriai. 2023 m. pradėtos aštuonių sveikatos priežiūros centrų statybos ir įsigyta 113 medicinos reikmenų, kad jais galėtų naudotis daugiau kaip 40 ligoninių.

Kalbant apie humanitarinę pagalbą, du fizinės reabilitacijos centrai Kilise ir Reichanlyje / Chatajuje toliau veikia ir teikia fizioterapijos, psichikos sveikatos ir psichosocialinės paramos paslaugas neįgaliems ir kitaip pažeidžiamiems pabėgėliams.

Savivaldybių infrastruktūra

Savivaldybių infrastruktūrai paremti pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso skirta 380 mln. EUR.

Pagal Priemonę remiamos įvairios savivaldybės – teikiamos pagrindinės komunalinės paslaugos, įskaitant vandens tiekimą, sanitarijos paslaugas ir kietųjų atliekų tvarkymą. Taip pat remiama vietos infrastruktūra – teikiamos rekreacinės paslaugos. Kalbant apie rekreacinę infrastruktūrą, pastatyta 12 objektų (futbolo ir teniso aikščių), šiuo metu statoma 10 sporto

kompleksų. 2023 m. pradėti vykdyti vandens ir nuotekų statybos projektai Kiliso, Šanliurfos, Gaziantepo, Mersino, Mardino, Adijamano, Malatijos ir Chatajaus provincijose.

Pagrindiniai poreikiai ir socialinė bei ekonominė parama

Pagrindiniams poreikiams paremti, taip pat socialinei ir ekonominei paramai pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso skirta 3,7 mlrd. EUR.

Šioje prioritetinėje srityje vykdomais intervenciniais veiksmais siekiama padėti patenkinti pažeidžiamiausių pabėgėlių pagrindinius poreikius ir užtikrinti pabėgėlių atsparumą bei gebėjimą pasirūpinti savimi. Taip turėtų būti sudarytos sąlygos laipsniškai tapti nepriklausomiems nuo socialinės paramos ir pereiti prie geresnio gebėjimo pasirūpinti savimi ir geresnių pragyvenimo galimybių.

Pagal Priemonę teikiant paramą pagrindiniams poreikiams tenkinti, tiesioginę paramą gavo daugiau kaip 2,6 mln. pabėgėlių, kuriems tai suteikia galimybę gyventi oriai. Iki 2023 m. liepos mėn. didžioji paramos dalis buvo teikiama per Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą (ESSN) – socialinės pagalbos programą, pagal kurią kas mėnesį daugiau kaip 1,6 mln. pažeidžiamų pabėgėlių per debetinių kortelių sistemą pervedamos piniginės išmokos. 2023 m. liepos mėn. su Šeimos ir socialinių paslaugų ministerija pasirašyta nauja paramos grynaisiais pinigais programa „Pabėgėlių Turkijoje socialinės apsaugos sistema“ (SSN) (781 mln. EUR). Šios priemonės diegimas reiškia, kad įgyvendinant ESSN pereinama nuo humanitarinės pagalbos prie ilgalaikės paramos vystymuisi.

Pagal antrąją Priemonės dalį beveik užbaigtas 245 mln. EUR tiesioginės dotacijos įgyvendinimas su Šeimos ir socialinių paslaugų ministerija. Ši dotacija leidžia teikti mėnesinę finansinę paramą, panašią į socialinę paramą, teikiamą pažeidžiamiems asmenims per Turkijos socialinės apsaugos sistemą, t. y. papildomą ESSN (C-ESSN). Projektas pradėtas įgyvendinti kartu su Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistema; pagal jį teikiama parama vienišų motinų ar vienišų tėvų namų ūkiams, pagyvenusiems asmenims, neįgaliesiems, taip pat sunkią negalią turintiems asmenims. 2023 m. programų C-ESSN ir ESSN[28] tęstinumas buvo užtikrintas pasinaudojus 3 mlrd. EUR papildomą paramą pabėgėliams, sutelktą 2021–2023 m.[29] Nuo to laiko abi programos buvo sujungtos į vieną sutartį – SSN.

Pabėgėliams toliau teikiama papildoma socialinė ir ekonominė parama, kad jiems būtų sudarytos sąlygos patekti į darbo rinką. Šia parama siekiama padidinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių įsidarbinamumą. Ją teikiant vykdomas profesinis mokymas ir įgūdžių lavinimas, kalbų mokymas, konsultavimas darbo klausimais ir mokymo darbo vietoje programos, taip pat supaprastinamas pabėgėlių darbo leidimų išdavimo procesas. Ši parama teikiama pagal paramos užimtumui projektą ir Perėjimo į darbo rinką projektus (ISDEP I ir ISDEP II); juos abu įgyvendina Pasaulio bankas, bendradarbiaudamas su Turkijos užimtumo

[28] Planuojama, kad kitą programos ESSN etapą perims Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD.

[29] *Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl piniginės paramos teikimo pažeidžiamiausiems pabėgėliams Turkijoje individualios priemonės finansavimo 2022 ir 2023 m., C(2022) 7822 final,* buvo priimtas 2022 m. gruodžio 4 d.; *Komisijos įgyvendinimo sprendimas dėl pagrindinių pabėgėlių poreikių tenkinimo ir perėjimo prie pragyvenimo galimybių Turkijoje tolesnio rėmimo individualios priemonės finansavimo 2022 m., C(2022) 8887,* buvo priimtas 2022 m. gruodžio 7 d.

agentūra, taip pat Darbo ir socialinės apsaugos ministerijos Tarptautinės darbo jėgos generaliniu direktoratu. Bendradarbiaujant su Turkijos smulkiosios ir vidutinės pramonės vystymo organizacija (KOSGEB) ir Turkijos plėtros ir investicijų banku (TKYB), taip pat remiantis projektu ENHANCER, kurį įgyvendina Tarptautinis migracijos politikos vystymo centras, bendradarbiaudamas su Pramonės ir technologijų ministerija, verslininkams ir verslininkystės mokymams skirtos dotacijos teikiamos ir pabėgėlių iš Sirijos bei priimančiųjų bendruomenių startuoliams, ir esamiems verslininkams.

Dar vienas projektas padeda vystyti ir įgyvendinti moterų vadovaujamą socialinio verslumo modelį, kad ir pažeidžiamoms pabėgėlėms iš Sirijos, ir Turkijos moterims būtų suteikta galimybė imtis pajamas generuojančios veiklos. Dar dviem projektais siekiama remti užimtumą žemės ūkyje. Be to, pagal projektą, kurį kartu su Nacionalinio švietimo ministerijos Techninio ir profesinio mokymo generaliniu direktoratu įgyvendino agentūra „Expertise France“ (EF), daugiausia dėmesio buvo skiriama dirbantiems vaikams ir vaikų darbui ir buvo siekiama juos nukreipti į formaliojo pameistrystės ugdymo sistemą. Direktoratas bendradarbiaudamas su banku *Kreditanstalt für Wiederaufbau Development Bank (KfW)* įgyvendino ir kitą formaliojo profesinio mokymo projektą, kuriuo siekiama padėti jauniems absolventams patekti į darbo rinką juos įdarbinant. Projektai turėtų būti vykdomi ne vėliau kaip iki 2025 m. vidurio ar pabaigos.

2022 ir 2023 m. socialinės ir ekonominės paramos programų tęstinumas buvo užtikrintas panaudojus 3 mlrd. EUR papildomą paramą pabėgėliams, sutelktą 2021–2023 m. 2023 m. gruodžio mėn. buvo pasirašytos trys papildomos sutartys dėl pragyvenimo išlaidų su subjektais, įvertintais pagal ramsčius. Be to, atsižvelgiant į poreikius šioje prioritetinėje srityje po 2023 m. vasario mėn. žemės drebėjimų (taip pat žr. pirmiau), 2023 m. socialinei ir ekonominei paramai buvo numatyta 182,5 mln. EUR.

Migracijos valdymas

Savivaldybių infrastruktūrai paremti pagal Priemonę ir papildomai paramai pabėgėliams iš viso skirta 480 mln. EUR[30].

Užbaigti du pagal pirmąją dalį finansuojami projektai, kurių bendra vertė – 80 mln. EUR. Pirmuoju projektu buvo teikiama ES parama Turkijos pakrančių apsaugos pajėgų paieškos ir gelbėjimo pajėgumams stiprinti, o antruoju buvo siekiama padėti Turkijos migracijos valdymo institucijai[31] administruoti grąžinimą iš ES.

Pradėti trys nauji veiksmai pagal papildomą paramą pabėgėliams; jų bendras biudžetas – 30 mln. EUR. Pagal vieną iš šių 2023 m. gegužės mėn. pradėtų projektų toliau stiprinama Migracijos valdymo institucija. Gebėjimų stiprinimo projektas migracijos valdymo srityje pradėtas 2023 m. vasario mėn., o gebėjimų stiprinimo projektas, kuriuo siekiama gerinti pajėgumus ir tarpžinybinį bendradarbiavimą oro uostuose, pradėtas 2023 m. kovo mėn. Be to, 220 mln. EUR skirta Turkijos sienų valdymo pajėgumams stiprinti rytuose ir pietryčiuose.

[30] Į šią sumą neįeina 150 mln. EUR, skirtų pagal HOME priemones.
[31] Tuo metu tai buvo Migracijos valdymo generalinis direktoratas.

Pagal Priemonę įgyvendinamų projektų lyčių aspektai

Įgyvendinant veiksmus pagal Priemonę toliau vadovaujamasi Trečiuoju ES lyčių lygybės veiksmų planu „2021–2025 m. kartu siekime lyčių lygybės pasaulyje“. Įvairiausio statuso moterų ir mergaičių žmogaus teisių propagavimas, apsauga ir įgyvendinimas, lyčių lygybė ir moterų bei mergaičių įgalėjimas 2023 m. tebebuvo prioritetiniai klausimai. Su lytimi susiję aspektai buvo įtraukti į visus Priemonės projektus ir nuolat stebimi naudojant suskirstytus duomenis (76 rodikliai).

Priemonė padėjo gerokai padidinti moterų įsidarbinamumą: daugiau kaip 26 000 moterų baigė trumpalaikius kvalifikacijos kėlimo kursus, apie 40 000 pasinaudojo konsultavimo užimtumo klausimais paslaugomis, o 500 moterų valdomų įmonių gavo konsultacinę arba finansinę paramą. Pagal Priemonę pabėgėlėms rengti turkų kalbos kursai; juos sėkmingai baigė apie 25 000 suaugusių pabėgėlių moterų ir 20 000 studenčių. Be to, apie 55 000 mergaičių pabėgėlių lankė ikimokyklinio ugdymo įstaigas – tokia galimybė joms suteikta įgyvendinant Priemonės lėšomis finansuojamus projektus; 15 000 studenčių gavo stipendijas studijoms. Be kita ko, beveik 50 proc. pagal Priemonę dirbančių mokytojų ir švietimo darbuotojų yra moterys. Pinigų pervedimo programos vienodai naudingos daugiau kaip 1 mln. pabėgėlių moterų – joms užtikrinamas reguliarus besąlygiškas išteklių pervedimas. Be to, maždaug 400 000 studenčių šeimų vykdytas sąlyginis pinigų pervedimas švietimo paramos tikslais. Vykdytos ne tik pinigų pervedimo programos – apie 500 000 pabėgėlių moterų gavo apsaugos ir tolesnio nukreipimo paslaugas, o maždaug 550 000 pabėgėlių moterų pasinaudojo apsaugos paslaugomis, teikiamomis įgyvendinant Priemonės lėšomis finansuojamus projektus.

5. Stebėsena, vertinimas ir auditas

2023 m. ataskaitos apie įgyvendinant Priemonę pasiektus rezultatus ir toliau buvo grindžiamos atnaujinta Priemonės rezultatų sistema[32] ir Pokyčių teorija[33]. Su naujausia Priemonės stebėsenos ataskaita, kuri paskelbta 2023 m. gruodžio mėn., galima susipažinti Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD interneto svetainėje[34].

Komisijai toliau padeda techninės pagalbos grupė (SUMAF)[35], atliekanti Priemonės stebėsenos ir ataskaitų teikimo užduotis. Iki 2023 m. pabaigos SUMAF grupė užbaigė 114 stebėsenos misijų. Be to, buvo atlikta 12 patikrinimų vietoje arba stebėsenos misijų, susijusių su pagalbos pabėgėliams projektais[36]. Pagal humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planus finansuojami Priemonės veiksmai taip pat buvo toliau stebimi – ataskaitiniu laikotarpiu užbaigtos 89 projektų lygmens stebėsenos misijos.

[32] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Facility%20Results%20Framework_Jun2022.pdf
[33] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/99c1bfa3-1853-42ff-ae3b-59622f7bdab1_en?filename=EU%20support%20to%20refugees%20in%20TR_Theory%20of%20Change%202024.pdf
[34] https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_lt
[35] Techninė pagalba pagal Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę finansuojamų veiksmų stebėsenai remti – PNPP/2018/393–877.
[36] 2017 m. suminiai duomenys.

2022–2023 m. Europos Audito Rūmai atliko antrąjį Priemonės veiklos auditą. Audito ataskaita, įskaitant Audito Rūmų nustatytus faktus bei rekomendacijas ir Komisijos atsakymus, buvo paskelbta 2024 m. balandžio 24 d.; ją galima rasti internete.

6. Komunikacija ir matomumas

2023 m. toliau buvo tęsiama veikla, kuria siekiama didinti Priemonės veiksmų ir ES pagalbos Turkijai priimant pabėgėlius matomumą. Prioritetai – informuoti plačiąją visuomenę, žiniasklaidą, politikos formuotojus ir kitas suinteresuotąsias šalis ES, Turkijoje ir tarptautinėje bendruomenėje apie Priemonės svarbą, didinti jos matomumą ir supratimą. Keletą mėnesių iki gegužės mėn. parlamento ir prezidento rinkimų ir jų metu buvo laikinai sumažinta su Priemone susijusi komunikacijos veikla, nes tuo laikotarpiu oficiali retorika ir visuomenės nuomonė pabėgėlių atžvilgiu tapo labai neigiama.

Vasario–birželio mėn. vykdant komunikacijos veiklą daugiausia dėmesio buvo skiriama ES reagavimui į pražūtingus žemės drebėjimus, kurie sutrikdė milijonų pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių gyvenimą, ir pagalbai po jų. Todėl du trečdaliai gyventojų pripažino ES vaidmenį (remiantis birželio mėn. atliktos nuomonės apklausos duomenimis). Tai taip pat padėjo sušvelninti tam tikrą neigiamą retoriką artėjant rinkimams. Gegužės mėn. Ankaroje vykusią Europos dieną buvo surengta skaitmeninė paroda apie ES gelbėjimo veiksmus po žemės drebėjimų; tai padėjo geriau pristatyti ES požiūrį į pabėgėlius. Gegužės mėn. Briuselyje vykusiuose viešuose renginiuose taip pat buvo panaudota keletas nuotraukų ir vaizdo įrašų. Glaudžiai bendradarbiaujant su ES valstybių narių diplomatinėmis atstovybėmis, rudenį pradėtas rengti gelbėjimo veiksmams skirtas nuotraukų albumas. 2024 m. vasario mėn. užbaigtas projektas bus svarbiausias šių metų komunikacijos renginių elementas.

ES delegacijos Turkijoje vadovas keletą kartų per ataskaitinius metus lankėsi žemės drebėjimo zonose ir taip didino pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms skirtų ES projektų matomumą; be kita ko, surengta didelė kelionė su spaudos atstovais į nuo žemės drebėjimo nukentėjusias teritorijas Urfoje ir jos apylinkėse. Delegacijos vadovas taip pat triskart lankėsi Briuselyje su Turkijos žurnalistų grupėmis, įskaitant vizitą kovo mėn. surengtoje tarptautinėje paramos teikėjų konferencijoje, ir taip padėjo didinti informuotumą, matomumą ir supratimą apie ES paramą pabėgėliams. Vasario ir rugsėjo mėn. surengti Komisijos narių J. Lenarčičiaus ir O. Várhelyi vizitai suteikė galimybę plačiai auditorijai pristatyti ES poziciją apie pabėgėlius ir priimančiąsias bendruomenes; per tuos vizitus įvyko pasirašymo ceremonija ir buvo pateiktas pranešimas spaudai apie ES paramos pagrindiniams poreikiams išplėtimą rugsėjo mėn.

2023 m. gegužės mėn. ES delegacija Ankaroje pradėjo sėkmės istorijų projektą, į kurį įtraukta keletas pagal Priemonę finansuojamų projektų istorijų. Jos buvo paskelbtos delegacijos interneto svetainėje, apie jas buvo pranešta socialinės žiniasklaidos paskyrose ir jomis buvo pasidalyta su žiniasklaida bei kitais suinteresuotaisiais subjektais.

7. Išvados ir tolesni veiksmai

2023 m. Priemonė buvo sparčiai įgyvendinama. Buvo sudarytos sutartys dėl viso Priemonės veiklos biudžeto ir buvo išmokėta 5,3 mlrd. EUR. Pagal Priemonę Turkijoje ir toliau buvo teikiama labai reikalinga pagalba pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms. 2020–2027 m. asignuota papildoma pagalba pabėgėliams siekiama užtikrinti Priemonės pasiekimų tvarumą.

Be kita ko, numatyti tokie **tolesni veiksmai**:

- *toliau veiksmingai įgyvendinti visus pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms skirtus projektus laikantis patikimo finansų valdymo principų;*
- *toliau plėtoti su Priemone susijusią komunikacijos veiklą;*
- *2025 m. pavasarį surengti Priemonės iniciatyvinio komiteto posėdį;*
- *programuoti papildomą paramą pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms Turkijoje, kad būtų užtikrintas pagal Priemonę pasiektų rezultatų tvarumas, taip pat*
- *pradėti diskusijas su valstybėmis narėmis, Europos Parlamentu ir Turkija dėl Europos Audito Rūmų antrojo Priemonės veiklos audito rekomendacijų.*